

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SAJA VIIETEISTKÜMNENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Skype ärirakenduse vahendusel

19. märts 2021. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik
Juhan Sarv, riigikohtunik (asendusliige)
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Indrek Parrest, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Tanel Saar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)
Iris Kangur-Gontšarov, Harju Maakohtu kohtunik
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Jaanus Tehver, Eesti Advokatuuri esimees
Marju Agarmaa, Õiguskantsleri Kantselei, õiguskantsleri vanemnõunik
Andres Parmas, riigi peaprokurör
Endla Ülviste, Pärnu Maakohtu kohtunik (asendusliige)

Teised osalejad:

Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Sirje Kaljumäe, Tartu Halduskohtu esimees
Kaupo Kruusvee, Tallinna Halduskohtu esimees
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Astrid Asi, Harju Maakohtu esimees
Liina-Naaber Kivisoo, Viru Maakohtu esimees
Toomas Talviste, Pärnu Maakohtu esimees
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu, Halduskohtu ja Maakohtu kohtudirektor
Elari Udam, Harju, Viru ja Pärnu Maakohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Halduskohtu kohtudirektor
Hans Moks, Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna kohtudirektor
Üllar Kaljumäe, Riigikohtu direktor
Karin Leichter-Tammisto, Riigikohtu esimehe nõunik
Kristi Kirsberg, kohtute kommunikatsioonijuht
Maris Lauri, justiitsminister
Markus Kärner, Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika asekanstler
Heddi Lutterus, Justiitsministeeriumi õiguspoliitika asekanstler
Viljar Peep, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanstler
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi kohtute talituse juhataja
Küllli Luha, Justiitsministeeriumi kohtute talituse analüütik
Eneli Kivi, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik
Marilyn Reintamm, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik
Lagle Zobel, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik

Juhatas: Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: Eneli Kivi, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik

Algus: 19.03.2021. a kell 10.37

Lõpp: 19.03.2021. a kell 12.43

Istungi päevakorras on:

1. **Justiitsministeeriumi tegevused 2021. a – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Maris Lauri, Heddi Lutterus, Markus Kärner, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud kriminaalpoliitika, õiguspoliitika ja justiitshalduspoliitika osakondade memod.
2. **Ülevaade kohtute tegevusest ägeneva koroonapandeemia olukorras – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – kohtute esimehed
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
3. **Kohtumenetluse avalikkus– KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Marilin Reintamm
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud memo.
4. **Ülevaade 2020. aastal kohtu tegevuse või tegevusetusega tekitatud kahju hüvitamise kohtuasjadest ja Euroopa Inimõiguste Kohtusse Eesti Vabariigi vastu esitatud individuaalkaebustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus, Eneli Kivi
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud memo ja ülevaade Euroopa Inimõiguste Kohtusse Eesti Vabariigi vastu esitatud individuaalkaebustest.
5. **19.02.2021. a KHN-i 114. istungi protokoll kinnitamine** – Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN kinnitab 19.02.2021. a KHN-i 114. erakorralise istungi protokoll.
Materjalina lisatud protokoll.

Päevakorra muutmist ei toimu ja päevakord kiidetakse heaks.

1. **Justiitsministeeriumi tegevused 2021. a – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Maris Lauri, Heddi Lutterus, Markus Kärner, Viljar Peep

M. Lauri: Liikumisvõimaluste avardamise järgselt on kindel soov külastada maakonnaviisiitide raames kõiki kohtuid, et tutvuda erinevate kohtute ja piirkondade eripäradega. Hea on tõdeda, et kohtud tulid eelmisel aastal kriisitingimustes edukalt toime. Arusaadavalt on kriisi tõttu mõningad protsessid veninud ja asjade lahendamine on olnud kohati keerulisem, aga vaatamata kõigele tegid kohtud rohkem lahendeid. Väga oluline, et õigusemõistmine on jätkunud ka keerulises olukorras. Hetkel ei saa välistada, et viirusenäitajad halvenevad veelgi. Kohtunike ja avalikkusega rohkem kokkupuutuva kohtupersonali vaksineerimine toimub koos teiste elutähtsate teenuste osutajatega vaksineerimise teise lainega. Vajalikud andmed on edastatud Sotsiaalministeeriumile ning sealt omakorda edastati andmed Riigikantseleile, kes tegeleb eesliini vaksineerimise korraldamisega. Probleem seisneb vaktsiini tarnearaskustes. Valitsus on sõlminud kõikvõimalikud lepinguid, et saada vaktsiine.

Ministritöö kolm suuremat prioriteeti: 1) õiguskaare digiteerimine; 2) hea ärikeskkonna loomine; 3) vägivaldaennetus. Prioriteetidest lähtudes on tehtud taotlused riigi eelarvesse ja riigi eelarve strateegiasse. Sellel aastal on laual ka spetsiifilisemad teemad: tsiviilnõuete massiline aegumine ja sideandmete kasutamiseks loa andmine. Loodetavasti kohtud tulevad lisakoormusega toime, aga arusaadavalt tuleb rohkem pingutada. Koostöös otsime lahendusi, et koormuse kasv ei oleks ebamõistlikult suur.

V. Kõve: Kas kohtutel on lootust saada ka lisaressurssi täiendava tööga toimetulekuks?

M. Lauri: Selge on see, et kui tekivad lisakohustused, siis tuleb kaaluda lisarahastuse vajadust. Valitsuses on hetkel otsustatud, et kärpeid ei tehta, kuid raha saaks juurde eelkõige kriisi ohjamiseks ja kriisi probleemide lahendamiseks. Kindlasti raha kasutuse ja jaotuse osas tuleb teha kaalutletud ja mõistlikke otsuseid. Lubadusi ei saa anda, aga põhjendatud olukordades tuleb finantseerimine tekitada.

V. Kõve: Milline on hetkel eelarve üldine pilt? Mida on kohtute poolelt oodata? Kas kohtud peavad olema valmis kärbeteks?

M. Lauri: Valitsus on otsustanud kärpeid vältida nii kaua, kui võimalik. Riigil on võimekus võtta laenu ja seda võimalust kasutatakse. Lisaks on riigile kättesaadavad suured Euroopa Liidu vahendid. Erinevalt varasematest aegadest on kahjuks eelmise Euroopa Liidu eelarve perioodi vahendid suures osas

kasutamata. Kellel on võimalik kasutada eelnevaid vahendeid, peaksid seda tegema ja selle arvelt enda tegevusi finantseerima ja katma. Kõiki kulutusi ei saa katta Euroopa Liidu vahenditest ja seetõttu tuleb raha ümber jootada, mis tekitab alati valitsuses suuri diskussioone.

V. Kõve: Millised eelnõud on ministri jaoks prioriteetseteks?

M. Lauri: Kavandatud eelnõusid on palju ja nendega tuleb tempokalt edasi liikuda. Lisaks peame leidma lahendused akuutsematele Euroopa suunal või ühiskonna poolt kerkinud teemadele, näiteks vaenukõne osas on soov teha vaid napid ja hädavajalikud muudatused, et üldpilt oleks arusaadavam. Kindlasti vajavad lahendamist küsimused, mis puudutavad vägivalda ja vägivallaennetust ning seksuaalse enesemääramise eapiiri ja sellega kaasnevat. Laiemalt on prioriteediks eelnõud, mis puudutavad ärikeskkonna parandamist – pahatahtlikkus maksejõuetusmenetluses. Väga oluline on, et kõiki andmeid kasutatakse seaduspäraselt ja seeläbi ei riivata isikute õigusi.

V. Kõve: Prioriteediks on muuta kriminaalmenetlus inimlikumaks, et vältida aastatepikkust menetlust.

M. Lauri: KrMS-i eelnõu, mis jäi eelmise valitsuse poolt Riigikogusse saatmata, läheb nüüd loodetavasti lähinädalate jooksul valitsusse kinnitamiseks. Mahukas eelnõu nõudis põhjalikumalt tutvumist ja läbivaatamist.

V. Kõve: Kas on lootust eelnõu kiirele edasi liikumisele?

M. Lauri: Kui eelnõu saadetakse valitsusest Riigikogusse, sõltub selle edasine menetlemine Riigikogu töökorraldusest. Ministeeriumis teeme enda poolt kõik selleks, et asjad edeneksid.

M. Kärner: Minister lõpetas sõnavõtu KrMS-i revisjoni I etapiga, mis on tõepoolest valitsuses ja loodame, et lähiajal algatatakse. Menetluse kiirust on hetkel keeruline prognoosida. Justiitsministeerium avaldas hiljuti uue kriminaalmenetluse statistika, mille kohaselt aasta-aastalt on üldmenetluse keskmine aeg lühenenud – 2020. a kestis menetlus kuni otsuse jõustumiseni 158 päeva. Arvestades, et selle aja jooksul on läbitud ka kolm kohtuastet, siis keskmises menetlusajajas ei näe probleemi. Suured probleemid tekivad üksikute mitme menetlusosalisega üldmenetlustega. Üldmenetluse lihtsustamiseks korraldame intensiivsemaid arutelusid ümarlaua vormis alates maikuus, kui meeskond täieneb talituse juhataja võrra. Materjalina lisatud memos on loetelu kõikidest kavandatavatest eelnõudest. Sideandmete säilitamise küsimuses ei ole Riigikohus lahendit veel teinud ja jälgime, millised juhised seadusandjale lahendist tulevad, kui tulevad. Lahendamist vajab loa andmise küsimus, mis võib kohtute koormust tõsta. Meie andmetel esitati eelmisel aastal umbes 2800 luba, millest valdav osa esitati Põhja Ringkonnaprokuratuurist. Arvestatav tõenäosus on, et õiguslik regulatsioon, mis välja pakutakse on analoogne teiste eeluurimiskohtunike loamenetlustega ning võimaldades mh edasilükkamatul juhul prokuröriil anda luba, mille kinnitab hiljem kohtunik. Tõenäoliselt võib prognoosida, et üldine taotluste arv võib väheneda, kuid raske öelda, kui palju täpselt. Andmete kogumiseks loa andmise muudatus tuleb pigem teha võimalikult kiiresti. Kõikide sideandmete ligipääsu küsimuste lahendamiseks regulatsiooni väljatöötamine ei ole kiireks lahenduseks. Samas oleks kogu regulatsiooni väljatöötamine ambitsioonikas ettevõtmine, kuna ükski Euroopa riik ei ole veel deklareerinud sideandmete säilitamise probleemi lahendamist. Tõenäoliselt töötame kiiremini välja Euroopa vahistamismääruse rikkumismenetlusest tulenevad muudatused. Hetkel on Euroopa Komisjon mõnes aspektis üllatuslikult algatatud rikkumismenetlused, kuna algatatud asjades on juba korduvalt hinnatud raamotsuste üle võtmist ja varasemalt ei ole nähtud probleemi. Nüüd on detailselt sõna-sõnalt vaadatud raamotsuste üle võtmist ning komisjonilt võivad tulla mõned täpsustused, mis eelduslikult kohturessursile mõju ei avalda. Kui vahistamismääruse koostamine oleks vaid kohtu pädevuses, siis see võib tulevikus ka kohtute koormust suurendada. Hetkel vaadates Euroopa Kohtu praktikat on põhjust arvata, et selles kontekstis on meie prokuratuur sõltumatu, sest hinnatakse sõltumatust täitevvõimu korraldustest, mitte sõltumatust menetluse lõpptulemist. Eestis ei saa Justiitsministeerium anda prokuratuurile korraldusi. Lähiajal saadetakse kooskõlastusringile rikkumisest teavitajale kaitse andmise seadus ehk nn vilepuhujate seadus, mille puhul ei ole lõplikud eelnõu valikud veel tehtud. Kindlasti on aktuaalne seksuaalse enesemääramise eapiiri tõstmise küsimus, kuid keeruline on prognoosida kuivõrd see muudatus võib kohtute koormust tõsta. Kui seksuaalse enesemääramise eapiiri tõstetakse, siis karistatava teo piirid laienevad, seega mõningane koormuse tõus kohtutele võib kaasneda. Samal ajal koostame KrMS-i revisjoni II etapi eelnõu, mis on poole peal. Täpsemalt ollakse hetkel Euroopa Liidu koostöö sätete juures. Eelnõus lähtutakse põhimõttest, et kõik on tehnoloogia neutraalne ning valdavalt on tegemist regulatsiooni korrastamisega. Suund on võetud uue seaduse koostamisele ning korrastatakse KrMS 19. peatükis priimiderägastik. Memos kajastatud eelnõude kõrval on meil osakonnas veel palju tegevusi, näiteks analüüsitalitus töötab erinevate ennetustegevustega (alaealiste õigusrikkujad ja tugiteenuse

pakkumine). Fookuses on ennetada alaealiste õigusrikkumisi ja korduv kuritegevust. Nendel teemadel sooviks kindlasti eraldi rääkida nii prokuratuuri, kohtute kui advokatuuri esindajatega.

V. Köve: Kas eelnõu I etapis on ette võetud midagi lokkava istungimenetluse vastu? Kas eelnõuga on lihtsam pidada virtuaalistungeid? Kas saab loobuda istungitest või vähemalt keskenduda vaid olulisele? Kas kohtuniku roll muutub aktiivsemaks? Kas on loota, et midagi läheb paremaks?

M. Kärner: Selles revisjoni etapis videoistungite osas täpsustusi ei ole. Eelnõu võimaldab üldmenetlusi lihtsustada, näiteks poolte nõusolekul avaldada kirjalikult kohtueelses menetluses antud ütlusi. Väga jõuliste sammudega suruda kriminaalmenetlust videoistungisse on ohtlik. Alles paar nädalat tagasi Riigikohus rõhutas apellatsioonimenetluse kontekstis, kui tähtis on tunnistaja ülekuulamisele tema kehakeele jälgimine ja jälgimine, kuidas ta teiste menetlusosalistega suhtleb ja neid vaatab. Eelnõu teeb üldmenetluse mõnes aspektis lihtsamaks läbi tunnistajate ütluste kirjalike avaldamise ja otsuse kirjalikult avalikuks teatavaks tegemise. KHN-i 111. istungi memos on eraldi välja toodud, millised muudatused tehakse tulenevalt Harju Maakohtu järelevalvest. Maikuu võetakse ette üldmenetluse lihtsustamise suurem pakett. Juba eelmisel aastal sai tehtud muudatusi, mis võimaldasid laiemalt süüdistataval istungist osa võtta videos. Menetluspetsiifikast tulenevalt ei oska öelda, kas videoistung tagaks istungi õiguspärasuse, kui vahetuid tõendiallikaid kuulatakse video vahendusel üle ja kas tehnoloogilised investeeringud on massistungite jaoks piisavad, et kõiki menetlusosalisi oleks võimalik jälgida sama efektiivselt, kui saalis. Need küsimused tuleb eraldi eelnõuga lahendada. Massistungite puhul on võimalik istungi aega ja ressursi kokku hoida, kui tunnistajate ülekuulamine asendada tunnistaja kohtueelses menetlusel antud ütluste avaldamisega.

Lahkub M. Lauri.

A. Parmas: Seadusandlikult on võimalik kriminaalmenetluse kiirendamiseks üht-teist teha, kuid palju suuremaks probleemiks on organisatsioonilised ja kultuurilised takistused. Menetlusosaliste kvaliteedi tõstmiseks ja seeläbi menetluse kiiremaks muutmiseks on prokuratuuril konkreetne ettepanek, mida soovitakse arutada Riigikohtu esimehe ja advokatuuri juhatusega.

J. Sarv: Kas uus seadus puudutab vaid rahvusvahelist blokki või kogu KrMS-i uut versiooni?

M. Kärner: Ainult rahvusvahelist.

J. Sarv: Kas hetkel on mõttekas koostada eraldi seadust? Ülanumbritega paragrahvidest on võimalik ka lihtsamalt vabaneda (tehniliselt uued numbrid ja kaotada ülamärgid). Soov oleks näha kunagi KrMS-i terviklikku uut redaktsiooni, milles oleks korralik üldosa ja kuhu oleks sisse integreeritud ka süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seadus.

M. Kärner: Kaaluti erinevaid variante. Hetkel uut tervikteksti ei koostata. Kui tuleb uue seadusena kooskõlastamisele, siis on ideepoolset võimalik tunnistada kehtetuks kogu priimide rida. Tuleb arvestada seadustiku lõpus olevate rakendussätetega, millele ei tohiks uut numbrit anda. Hetkel otsus tehtud uue seaduse kasuks, et asi oleks selgem ja rakendussätetest edasi ei saa uusi sätteid juurde lisada.

J. Sarv: Kohtute koormus on terviklik. Väärteomenetluses hakkavad reeglid juba karmimaks muutuma, kui kriminaalmenetluses, näiteks kohtuistungil kohtuotsuse kuulutamine. Vähemalt põgusalt tuleks üle vaadata suuremad kitsaskohad ka väärteomenetluses.

M. Kärner: KrMS-i revisjoniga seoses vaadati sarnased sätted üle ka väärteomenetluse seadustikus. Võimalik, et otsuse kuulutamise säte on jäänud märkamata.

A. Asi: Toetan Juhani poolt välja toodud seoses VTMS-i sätetega. VTMS-is on veel erinevaid aspekte, mida tuleks teha lihtsamaks, näiteks kutsete kättetoimetamine. Jäi kõlama, et kohtule ressursi juurde ei planeerita. Arvestades, et Põhja Ringkonnaprokuratuur ja Riigiprokuratuur annavad hetkel umbes 1000–1500 luba sideandmete kogumiseks aastas, siis on ette näha aasta lõikes Harju Maakohtu töökoormuse suurenemine vähemalt kahe kohtuniku koormuse võtta. Vajalik on vaadata üle eeluurimiskohtunike töökorraldus – üks eeluurimiskohtunik füüsiliselt ei suuda neid asju läbi vaadata, kuna tegemist on kiirete asjadega ning isegi pealdisega lahendatavatele asjadele eelneb materjalidega tutvumine. Paralleelselt mitme eeluurimiskohtuniku kasutamine lööb sassi kogu ülejäänud skeemi, mis tähendab omakorda suurt ressursikulu ja tekivad probleemid üldmenetlustega, kuna kohtunik, kes on olnud eeluurimismenetlusega seotud ei saa üldmenetlusi lahendada – tekib suur suletud ring. Samuti on tulemas täitemenetluse asjade suur laine ja elatise eelnõu muudatused. Erinevate eelnõude

tulemusel laekub kohtutesse juurde tuhandete kaupa asju, mis on hirmuäratav. Ministeeriumis tuleb need teemad läbi mõelda.

M. Kärner: VTMS-is lihtsustatakse kutsete kättetoimetamist.

J. Tehver: Kas ministeeriumil on mingi plaan n-ö päris uue KrMS-i koostamiseks?

M. Kärner: Hetkel konkreetset lähema aasta-kahe plaani ei ole.

A. Parmas: Rahvusvahelise koostöö peatüki osas sai juba paari aasta eest nõu peetud, mis viisil edasi minna. Toona oli laual nii seaduse uus terviktekst, eraldi seadus ja olemasoleva peatükiga jätkamine. Mäletatavasti uue eraldiseisva seaduse variant sai kõige rohkem toetust.

H. Lutterus: Riigikogu võttis vastu tsiviilnõuete aegumise eelnõu. Loodetavasti seaduse muudatustega õnnestub võlgnikke esmajoones suunata täiturite poole menetluse lihtsuse ja soodsusega. Kohtutel on võimalik kohtusse jõudnud täiteasju hagita menetluses kiiremini menetleda. Ärikeskkonna parandamiseks on juba aastaid tehtud revisjone, mis nüüd reaalset hakkavad jõudma lõpp-punkti. Eelmisel aastal sai esimene blokk suuremaid pankrotiseaduse muudatusi tehtud ning praegu on kooskõlastamisel füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu, mis on maksejõuetusõiguse teiseks ja ka viimaseks etapiks. Eelnõule ootame kindlasti ka kohtute tagasisidet. Tähtaeg on märtsi lõpus. Füüsilise isiku maksejõuetuse menetlusega loodame teha menetlust isiku jaoks lihtsamaks – isik ei pea võlgade ümberkujundamise, maksejõuetuse või kohustustest vabastamise menetlustes eraldi taotlust esitama, vaid saaks ühtse taotlusega kohtu poole pöörduda. Maksejõuetusmenetlustes on oluline ka nõustamise aspekt ning soov on kohtus nõustamise funktsiooni vähendada. Edaspidi peaks igas menetluses osalema usaldusisik, kellele kehtestame ka teatud kvalifikatsiooninõuded. Hea ärikeskkonnaga seonduvalt mainiks ära ka ühinguõiguse, mille revisjonist on väiksemaid osasid juba eelnõudes kirjutatud. Majasiseselt on äriregistri seaduse eelnõu osas toimumas viimased arutelud ning usutavasti aprilli alguses saadetakse eelnõu kooskõlastamisele. Eelnõus ei ole ainult registrimenetlust puudutavaid muudatusi, vaid ka materiaaõiguslikke muudatusi – osanike nimekirja õiguskindluse suurendamine, majandusaasta aruande esitamise distsipliini muudatused. Eelmise aastal saatsime elatisesüsteemi paindlikumaks muutmiseks välja eelnõu. Vahepeal oleme töötanud edasi partnerite tagasisidega ning teema on jätkuvalt laual. Järgmisel nädalal kohtuvad justiitsminister ja sotsiaalkaitse minister, et uus valitsus kujundaks oma positsiooni elatisesüsteemi muudatuste kohta. Suures plaanis ei ole eelnõu muutnud võrreldes sellega, mis käis eelmise aasta lõpus kooskõlastamisel. Valemi detailide osas on tehtud korrektsioone. Kohtute vaates on oluline, et kooskõlastamise käigus pakuti välja ka rakendussätteid, mida teha nende elatistega, mis on enne välja mõistetud – teatud juhtudel saaks lugeda varasemad elatise summad uueks summaks. Praeguste plaanide järgi võiks eelnõu jõustuda uue aasta alguses.

I. Pilving: Memos on konkurentsijärelevalve menetluse juures märgitud, et ka Konkurentsiameti otsuste peale esitatavad kaebused peaks suunama halduskohtumenetlusse. Konkurentsiameti haldusakte vaatab ka praegu läbi halduskohus. ECN+ pakett sisaldab ka haldustrahve. Mis saab ülejäänud haldustrahvidest? Eelmine minister tegi ettepaneku, et võiks kasutada haldusmenetluse mudelit. Kas nüüd on uued suunad?

H. Lutterus: Tõepoolest, ka praegu esitatakse kaebused Konkurentsiameti haldusaktide peale halduskohtusse. Direktiivist tulenevalt koondame konkurentsijärelevalve ühtseks. Edaspidi võib menetluses ettekirjutuse kõrval olla üheks väljundiks ka trahvimeede ning kaebused nende peale esitatakse ka halduskohtusse. Haldustrahvimenetluse temaatika tõstisime hetkel kõrvale, kuna ECN+ direktiivist tulenevad väga spetsiifilised nõuded ja ka rikkumismenetlus, siis eriosaga liigume hetkel intensiivsemalt edasi, kui haldustrahvi üldosaga. Üldosa puhul ei ole otsuseid ümber tehtud. Soovime uue ministriga arutada, kas eelmise valitsuse ajal tehtud valikutega minnakse edasi ja kas see on ka praeguse koalitsiooni nägemus.

V. Peep: Kolme kohtudirektori eestvedamisel tugiteenuste tsentraliseerimise erinevate projektide käivitamiseks on eraldatud ühekordne rahastus 350 000 eurot, millest 180 000 eurot kulub kohtute ühise tõlketeenuse arendamiseks (varustada kohtutõlgid tõlketarkvaraga, ühise tõlkemäluga, katsetada kaugtõlke võimalusi ja tõlkemälu liidestust teiste asutustega). Lisaks on tänavu kohtutes käivitunud psühholoogilise abi teenus. Soovime kiiresti valmis saada kokkulepitud digitoimiku kasutajamugavuse arendused. Kohtudirektorite eestvedamisel varustatakse kohtusaale täiendavate IKT-vahenditega. Riigikohtu koolitusosakond on pakkunud tuge kohtute, advokatuuri ja prokuratuuri murede koondamisel, et koolitustega toetada sujuvat video- või hübriidmenetlust. Juunis on kavas majast välja saata ka digitoimiku ja andmepõhise kohtupidamise võimaldamise eelnõu. Jätkame keske

kättetoimetamiskeskonna projektiga, mille pilootprojekt hõlmab justiitsministeeriumi haldusala infosüsteemi ja Maksu- ja Tolliametisüsteemi. Keskkonna mõte on toimetada dokumente kätte läbi keskse vahelao, et dokumendid jõuaksid nii eesti.ee ametlikule meiliaadressile, kui ka osalevatesse infosüsteemidesse. Kui isik soovib mõnes infosüsteemis teenuseid tarbida, siis tuleb kõigepealt vastu võtta kättetoimetatavad dokumendid. Viimasel kohtuarendustoimkonna kohtumisel töötati välja mudel eelduslikult kirjalike või videomenetluste üleriigiliseks jagamiseks. Üleriigiliselt jagatakse menetlused automaatselt kohtute vahel kohtunike arvu järgi. Üleriigiline kohtuasjade jagamise mudel ei mõjuta kohtusisest asjade jagamist. Toimkond eelistas minna edasi aseesimeeste mudeliga. Seaduse tasandil ei tekita kohtusisest keerulist struktuuri, vaid annab kohtutele vabad käed – maa- ja halduskohtutes on esimeestel võimalik määrata kohtunike seast aseesimehi. Aseesimeeste funktsioonid sõltuvad kohtu kodukorrast ja kohtusisest on võimalik otsustada struktuuriüksuste loomine ja aseesimeeste poolt nende juhtimine. Harju Maakohtus üritame aseesimeeste arvu suurendada muu eelnõu liikumisega võrreldes kiiremini. Otsime konkursiga uut partnerit advokatuurivälise lihtsama esmase õigusnõu andmiseks. Kavas on riigi õigusvõrgu nime alla koondada esmane õigusabi ja virtuaalteenused.

V. Kõve: Murelikuks teeb uute asjade kuhjumine kohtutesse, eriti sideandmetega seonduvate loataotluste esitamine Harju Maakohtusse. Kohtud vajavad lisaressursse, et ei upuks kohtuasjadesse.

V. Peep: Aastas on maakohtutes umbes 4000 eeluurimiseasja ning juurde tuleb umbes 3000 asja. See tähendab kohtunikele niivõrd palju lisatööd, mis on taandatav kohtunike kohtadele. Omalpoolt püüame ressursi leida, aga lootused on väikesed.

K. Siigur: Ainsaks ressursijaotuse meetmeks ei ole raha juurde andmine. Kui uute eelnõudega seadusandja sätestab kohtule lisatööd uute asjade näol või peab kohus tegema varasemast rohkem vanu asju, siis on seadusandjal vajaliku rahaliseressursi tagamiseks ka alternatiiv – võimalik mingeid seniseid ülesandeid kohtutelt ära võtta. Ressursist rääkimine ei saa lõppeda jutuga, et rahalisi vahendeid ei ole ja seetõttu ei ole võimalik midagi teha.

I. Pilving: Riigi õigusabi tasude väljamaksmiseks kehtestati reegel, et väljamaksmine peab toimuma hiljemalt kolme kuu jooksul taotluse esitamisest kohtule. Mõistetav on advokaadi huvi saada tehtud töö eest kiiresti raha kätte. Muudatus tekitab aga kohtutele probleeme ning alati ei tasu välja mõista enne, kui asi on lahendatud. Seadusemuudatust ei kooskõlastatud Riigikohtuga. Palun teema uuesti avada, läbi mõelda ning vajadusel seadust muuta. Säte puudutab vähem halduskolleegiumi, aga suurem mure peaks olema kriminaalkolleegiumil.

I. Parrest: Enne, kui paberivaba kohtumenetluse eelnõuga edasi minna võiks digitoimiku kasutajamugavaks saada. Saan aru, et uuendused on tulemas, aga ootaks need ära ja testiks, kuidas digitoimik reaalselt toimima hakkab. Paljud eelnõud plaanitakse esitada kooskõlastamiseks juunis. Palun arvestada, et suvel puhatakse ning seetõttu anda eelnõudele seisukoha esitamiseks pikem tähtaeg. Raske on näiteks Eesti Kohtunike Ühingu nimel suvel sisulist arvamust kolme-nelja nädalaga kujundada, ilmselt on sama probleem ka kohtutel.

V. Peep: Oleme kavandanud kõigepealt digitoimiku kasutajamugavuste valmistegemise ja siis eelnõu väljasaatmise. Kõik, mis eelnõusse pakume on VTK-na kooskõlastusringil käinud ning üllatusi ei ole kavas.

T. Pappel: VTK kohaselt asjade üleriigilise jagamise eesmärgiks on kohtute koormuste ühtlustamine. Loodetavasti võetaksegi üleriigilisel jagamisel arvesse kohtute koormust, mitte ei hakata kirjalikus menetluses kohtutesse saabuvald asju mehhaaniliselt ümber jagama. Lõpuks võib tekkida vastupidine efekt – üks kohus on ülekoormatud ja teisel kohtul ei ole praktiliselt tööd.

V. Peep: Peame läbi mõtlema, mida tähendab tegelikult koormuse põhjal jagamine – kui palju saame arvestada punkttabelit, kas kriminaalasju jagades arvestada vaid kriminaalkohtunike koormust ja tsiviiliasjade jagamisel vaid tsiviilkohtunike koormust, kuidas arvestada, et meil on vakantseid kohti ja mõned üldkohtunikud. Automaatseks kohtualluvuse määramiseks vajame lihtsust ning keerulisi valemeid ei ole võimalik masinale ette kirjutada.

T. Pappel: Kui kohtute koormuste arvestamine on keeruline, tuleks kaaluda, kas kinnipeetavate asjade jagamine üle riigi proportsionaalselt kohtunike arvuga kohtutes, mis tähendaks ca 1/3 asju Tartu Halduskohtule ja 2/3 asju Tallinna Halduskohtule, on põhjendatud olukorras, kus teame, et Tartu Halduskohtule tuleb neid asju sisse vähemalt 45% kõigist kohtusse saabuvatest asjadest. Kui asjade üleriigilisel jagamisel koormusi arvestada ei saa, on mul ettepanek kinnipeetavate asjade üleriigilisest jagamisest üldse loobuda.

V. Peep: KHN-i heaks kiidetud punkttabeli järgi on Tartu Halduskohus rohkem koormatud kui Tallinna Halduskohus ja nii saaks koormust ühtlustada.

J. Sarv: KrMS-is on juba aastast 2014 sätestatud § 189 lg 4, mille kohaselt riigi õigusabi tasu kindlaksmääramine peab olema võimalik kohtute infosüsteemis. Senimaani seda võimalust ei ole või ei ole kohtud seda võimalust üles leidnud. Kohtud määravad jätkuvalt riigi õigusabi tasu kindlaks määrustega. Tuleb üle vaadata, kas infosüsteemis on puudujääke või ei ole infosüsteemi võimekust kohtutele tutvustatud.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

2. Ülevaade kohtute tegevusest ägeneva koroonapandeemia olukorras – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – kohtute esimehed

A. Asi: Jätkuvalt on arusaamatused vaksineerimisega. Kohtud on juba mitu nädalat tagasi koostanud vaksineerimise nimekirjad, kuid siiani ei ole kohtutelt nimekirju küsitud. Kas kohtutega seonduvalt on eesliini vaksineerimine veel päevakorras või soovitame inimestel pöörduda perearsti poole? Alati ei ole võimalik pidada istungeid ja ülekuulamisi video vahendusel. Suur osa istungitest on toimunud, aga paratamatult mingi osa lükkub edasi. Seetõttu seisavad Harju Maakohtus ka mõned suured menetlused, kuna rahvakohtunikud, kohtu töötajad või menetlusosalised on haigestunud või lähikontaktised. Kohtutöötajad väärivad suurt tunnustust, kuna hoolimata keerulisest olukorrast on enamik istungeid toimunud ja kohtuasjad lahendatud. Igapäevane lahenduste otsimine, kuidas konkreetset menetlust läbi viia, on üksnes kohtunike ja sekretäride õlul. Kohtute koormus suureneb päev-päevalt. Võrreldes 2019. aastaga on Harju Maakohtu koormus suurenenud ligi kahe kohtuniku töökoormuse võrra. Lisaks on järjest suuremad töökoormuse erinevused teiste kohtutega. Eelmisel aastal lisandus Harju Maakohtu ühele tsiviilkohtunikule 477 kohtuasja, aga näiteks Pärnu Maakohtu kohtunikule lisandus 90 asja vähem. Võrreldes Viru Maakohtu kriminaalkohtunikuga lisandus Harju Maakohtu kohtunikule aasta jooksul ligikaudu 70 asja rohkem. Erinevused on nii tüki kui ka punktiarvestuses. Harju Maakohtu kohtuniku koormus on kahe kuni kolme kuu koormuse võrra suurem võrreldes teiste kohtu kohtunike koormusega. Lisaks koroonast tingitud füüsilisele terviseriskile on suur tõenäosus, et inimeste vaimne tervis saab kannatada. Maakohtud vajavad rohkem tuge tugifunktsioone pakkuvatelt institutsioonidelt (vaksineerimine, tehnika, koolitused). Kohtutel oleks lihtsam istungeid läbi viia, kui tagatakse operatiivne ja probleemi lahendamisele suunatud IT-tugi. Vajalik on üleriigiliselt inimeste koolitamine digipädevuse tõstmiseks, et sekretärid ei peaks algtasemel menetlusosalisi õpetama. Sekretärid tegelevad täna suuresti istungi tehnilise poolega ning vajaksid samuti rohkem koolitusi. Harju Maakohtus on päevas planeeritud 50–70 istungit. Üha rohkem kasutatakse videoistungeid, kuid seadmete vähesus on jätkuvalt probleemiks. Kümne seadme rahastus olemas, kuid esinevad tarneprobleemid. Selleks nädalaks lubati paigaldada viis seadet, kuid paigaldati kolm. Kaugtööl töötamise lihtsustamiseks oodatakse võimalikult kiiresti digitoimiku kasutajasõbralikumat versiooni. Olen enamike tsiviilvaldkonna kohtunikega suhelnud ning paljud soovivad digitoimikut rohkem kasutada, aga kõrgema astme kohtud nõuavad pabertoimikut. Sekretärid käivad aeg-ajalt kohtumajas ainult vajadusest printida dokumente toimikusse. Tallinna Ringkonnakohtuga saavutati kokkulepe, kui kohtunik menetleb asja digitaalselt, siis tagantjärele printitakse dokumendid toimikusse vaid siis, kui lõpplahend vaidlustatakse. Enda arhiivi dokumente me enam ei prindi. Soovin, et võetaks suund, et kui esimese astme kohtunik leiab, et asja on võimalik lahendada digitoimikuks, siis kõrgema astme kohtud ei nõuaks pabertoimikut.

V. Kõve: Kas koroonakriisi pikenedamine on kaasa toonud suuremate asjade kuhjumist?

A. Asi: Rahvakohtuniku haigestumisel on istungite edasilükkamine möödapääsmatu. Menetlused, kus on 15 või 20 menetlusosalist esineb paratamatult haigestumisi. Seista võivad ka tsiviilmenetlused, kus on vahetu istungipidamine kohtuniku hinnangul väga oluline ja keegi on haige või isolatsioonis, kuid kohtunikud otsivad võimalusi hübriidistungite pidamiseks.

L. Loide: Kohtuasjade lahendamine sõltub suuresti konkreetsest menetlusest ja menetlusosalistest.

K. Siigur: Rahvakohtuniku institutsioon tuleb kaotada.

L. Loide: Taastada tuleks kolmest professionaalsest kohtunikust koosseisu võimaldamine.

A. Parmas: Eelmisel nädalal kirjutasin vaksineerimise teemal Maris Jessele ja Üllar Lannole. Vastati, et kohtunikud, advokaadid ja prokurörid ei kuulu eelisjärjekorras vaksineeritavate hulka. Tervise vaatest on kõige olulisem, et võimalikult kiiresti saaksid vaksineeritud üle 65-aastased ja tõsiste haigustega

nooremad inimesed. Need isikud vajavad nakatumisel kõige suurema tõenäosusega haigla ravi ja võivad põhjustada haiglate ülekoormust, kui nakatumiste arv on väga kõrge.

A. Asi: Lisaks on meil kohtunikud, kes käivad inimesi ära kuulamas kodudes ning eestkostetavad on riskigrupis.

K. Kruusvee: Minister ütles tõesti, et vaksineerimisnimekirjad on olemas, aga Tallinna Halduskohtult ei ole nimekirja veel küsitud.

T. Talviste: Pärnu Maakohtul samuti nimekiri koostatud, kuid seda ei ole küsitud.

K. Lippus: Justiitsministeerium ei hoia kinni informatsiooni vaksineerimise kohta ning ei jäta kasutamata võimalust rõhutada kohtunike ning kohtuametnike eelisvaksineerimise vajadust. Nimekirjad paluti ette valmistada, kui neid on võimalik esitada Sotsiaalministeeriumile ja Terviseametile. Tänu nende tegemise eest, loodame, et läheb vaja. Justiitsvaldkond on jätkuvalt eelisvaksineeritute nimekirjas. Eelisvaksineeritavaid hakatakse vaksineerima pärast riskirühmasid, kuid siiani ei ole suudetud vaksineerida riskirühmadesse kuuluvaid isikuid.

V. Lapimaa: Tallinna Halduskohtus ja Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumi toimikud on 100% digitaalsed ning kokkulepitud töökorralduslikud meetmed toimivad väga hästi. Harju Maakohtuga saavutasime nüüd kokkuleppe ka tsiviilmenetluses – maakohtu kohtunik võib asju lahendada digitaalselt ning pabertoimik korrastatakse ainult siis, kui lõpplahend vaidlustatakse ja toimik peab liikuma kõrgema astme kohtusse. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi ühene nõue on seni olnud, et pabertoimik peab olema. Pandeemia ajal ei peaks sekretärid majas käima menetlusdokumente printimas ainuüksi selleks, et ringkonnakohus ja Riigikohus nõuavad pabertoimikut. Riigikohus võiks anda signaali, et praegu võib jätta menetlusdokumendid välja printimata. Tallinna Ringkonnakohtu tsiviilkohtunikud tõlgendavad seadust selliselt, et õiguspärane toimik on paberil. See puudutab neid kohtuasju, kus ei ole digitoimiku pidamine justiitsministri määrusega kohustuslik.

I. Pilving: Digitoimik ei toimi väga hästi, kui Riigikohus ei saa konfidentsiaalseid kohtuasju vaadata.

S. Kaljumäe: Konfidentsiaalsetele asjadele peaks saama kõrgemas astmes lisada kasutajaid.

I. Parrest: Suuri kohtuasju ei ole jätkuvalt võimalik ainult digitoimiku põhjal menetleda. Tallinna Ringkonnakohtu ja Harju Maakohtu vaheline kokkulepe tundub samas mõistlik.

L. Loide: Suurem osa Tartu Maakohtu kohtunikest ei ole väga digisõbralikud. Digimenetluses lahendatavates asjades ei printida dokumente toimikusse ning edastatakse ringkonnakohtusse samuti digitaalselt.

S. Kaljumäe: Tartu Halduskohtus ei ole asjad koroona tõttu kuhjunud. Halduskohtul on varasemast kogemus video- ja hübriidistungite pidamiseks. Menetlusosalisi juhendame ja julgustame. Kohtumajas on ohutuse peale pidevalt mõeldud ning menetlusosalised ei karda majja tulla. Põhimure on, kuidas väikeste- ja koolilaste vanemad (põhiliselt kohtujuristid), kelle tööaeg on nii varahommikutel kui hilisõhtutel, tulevad jätkuvalt toime kodutööga. Vaksineerimine on kohtute ühine mure. Digitoimiku probleeme saadame pidevalt IT-abile.

T. Talviste: Pärnu Maakohtus asjade kuhjumist ei ole märgata. Saime hakkama olukorraga, kus sisuliselt kogu üks kohtumaja oli rivist väljas ja ühtki kaebust ei esitatud ning kohtuasjad ei veninud. Suure avalikkuse huviga kohtuasjas oleme taganud istungi jälgimise teisest saalist ja kui vaja teeb Pärnu Maakohus seda ka teistes menetlustes. Vaksineeritud on osa neist kohtunikest ja sekretäridest, kes tahtevastasele ravile suunamise menetlusi lahendavad. Maakohtute esimehed on A. Asi initsiatiivil koostanud kõigi hoolekandeesutuste kontaktide ja nende videovõimekuse nimekirjad.

L. Naaber-Kivisoo: Digimeelsus kaob, kui ei ole piisavalt vahendeid ja ka tuge. Kohtud vajavad RIK-ilt rohkem klienditeenindust ja abi. Ka Viru Maakohtule lubati lisaseadmeid, aga isegi olemasolevaid seadmeid ei suudeta seadistada. Rakvere kohtumajas seadistatakse ühes saalis seadmeid juba kolm nädalat.

T. Talviste: Pärnu Maakohtus mitmed töötajad ootavad sülearvuteid, mida RIK enne maikuud ei luba. Samuti on probleeme videokonverentsiseadmete tarnimisaegadega.

V. Peep: Objektiivselt hetkel videoseadmete ja tehniliste vahendite varustamisel oleme turusituatsioonis, kus nõudlus ületab pakkumise ning see tõrge on arusaadav. Subjektiivselt hinnates ei

ole RIK-i klienditeenindus piisavalt kvaliteetne. L. Naaber-Kivisoo tegi ettepaneku, et suhtleb ise RIK-i direktori Mehis Sihvartiga. L. Naaber-Kivisoo võiks A. Asi kaasata kohtumisele M. Sihvartiga.

L. Loide: Tõsiseid probleeme on vanglate videoühendusega, kuna kogu ülekanne kajab ja sisuliselt tuleb kogu tekst kahekordselt üle rääkida. Kohtunikud peavad võitlema menetlusosalistega, keda ei ole võimalik kohtusaali lubada. Tartu Maakohtus on tekkinud pikad ja tõsised vaidlused ning inimesed nõuavad välja videosalvestisi ja kohtunikele kutsutakse politsei, kuna kohtumenetluse avalikkus ei ole tagatud. Eelmisel KHN-il arutasime õigusemõistmise jätkumist ning avalikkusele on antud sõnum. Tõsine mure on inimeste vaimse tervise pärast. Suured menetlused üldjuhul toimuvad ning seisavad need menetlused, mis seisaksid ka ilma koroonakriisita. Menetlusosalistel on praegu lihtne leida põhjust, miks istungile mitte tulla.

T. Talviste: Tegime koostöös haldusjuhi ja kordnikega nimekirja mitu inimest saalis tohiks viibida, et oleks täidetud 2+2 reegel. Nimekiri on kõigile kohtunikele ja sekretärile teatavaks tehtud ja üritame sellest kinni pidada. Abiks ka seadusesätteid, mis lubavad inimeste arvu saalis piirata.

L. Loide: Ka Tartu Maakohtus on taolised nimekirjad. Selle peale, kui kohtunik piirab inimeste arvu saalis kutsub isik politsei ja nõuab ikkagi enda sisse laskmist. Lisaks ei ole menetlusosalised rahul, et palutakse maski kanda.

T. Pappel: Teiste kohtute probleemid tunduvad olevat palju suuremad kui Tartu Ringkonnakohtul. Kui siiski soovida probleemkohti välja tuua, siis digitoimikus ei ole dokumendid loogilises järjekorras ja lihtsalt loetavad, mistõttu on töö digitoimikuga aeganõudev. Ka on probleemiks see, et Tartu Ringkonnakohtul on vaid üks virtuaalseadmetega istungisaal, mida kasutavad kõik kolleegiumid ning seetõttu oleks hädasti vaja lisaseadmeid ka teise saali, kuna istungeid on palju ja virtuaalistungite ajad võivad kattuda. Kohtul on piiratud arv menetlusseadustike kommenteeritud väljaandeid ning need ei ole elektrooniliselt kättesaadavad. Kohtujuristidel on kabineti peale üks eksemplar ning seetõttu nad käivad sageli kohtumajas tööl, kuigi neil oleks võimalik kodus töötada. Tartu Ringkonnakohtus on inimkontaktide vähendamiseks lühendanud kantselei lahtiolekuaegasid. Enamus inimesi teevad kaugtööd, kuid töö ja kodu tingimusi ei saa võrrelda. Kodus ei ole paljudel kahte monitori, reguleeritavat lauda ega mugavat kontoritooli, st töökeskkonnaga võrreldavaid töötingimusi, mistõttu on paljude jaoks kodus töötamine ebamugavam. Istungeid ei ole ära jäänud ning kõik toimib virtuaalselt.

T. Talviste: Pärnu Maakohtus on virtuaal- või hübriidistungite osakaal kindlasti tõusnud, mistõttu on järjekordselt esiplaanil mured tehnikaga. Tsiviilasjades tuleb eriti sagedasti ette olukordi, kus soovitakse kodust liituda istungiga. Töö ja kodu tingimusi ei saa võrrelda ning on arusaadav, et seetõttu võivad asjad aeglasemalt laheneda. Ka Pärnu Maakohtus on lühendanud kantselei lahtiolekuaegasid, et kokkupuuteid vähendada.

M. Agarmaa: Äkki oleks kohtuistungil osalevate inimeste arvu piiramisel abiks see, kui iga saali juures oleks ka avalikult näha, kui palju konkreetsetes saalis inimesi olla võib (nt ukse kõrval seinal).

V. Kõve: Virtuaalistungitele inimeste lubamiseks on erinev praktika. Kas tudengeid, ajakirjanikke ja teisi soovijaid võib lubada virtuaalistungitele ning neile jagada hüperlinki?

L. Naaber-Kivisoo: Viru Maakohtus on jaganud tudengitele ja ajakirjanikele hüperlinki videoistungitele. Iga kohtunik otsustab lingi jagamise, kuid tavalised istungil osalemise reeglid peaksid kohalduma.

L. Loide: Ei tea, et üliõpilased oleksid küsinud juurdepääsu virtuaalistungile, küll aga ajakirjanikud. Iga kohtunik ise otsustab videoistungile juurdepääsu andmise, kuna see sõltub asja sisust.

S. Kaljumäe: Kohtunik otsustab juurdepääsu andmise, sarnaselt tavaistungiga.

T. Pappel: Hetkel otsustab kohtukoosseis juurdepääsu andmise. Plaanis on seda teemat järgmisel nädalal kohtusiseselt arutada.

I. Pilving: Mõistlikule arvule ette registreerunud kodanikele video kaudu istungi jälgimise võimalus tuleb koroonakriisi ajal tagada. Avalikkus on õiglase menetluse oluline põhimõte ning videoistungile juurdepääsu andmine ei tekita probleeme.

V. Lapimaa: Tallinna Ringkonnakohtu ühel virtuaalistungil osales eelmisel nädalal 29 murelikku lapsevanemat kooli ümberkorraldamisega seotud haldusasjas. Saatsime lingi videoga ühinemiseks. Mõistlik oleks jagada juurdepääsu 10–15-liikmelisele üliõpilaste grupile.

A. Asi: Harju Maakohtus jagatakse ka üliõpilastele link.

T. Talviste: Pärnu Maakohtult ei ole lingi jagamist küsitud.

V. Kõve: Kohtud võiksid ka selgitada, kuidas soovijad videoistungile juurdepääsu saavad. Tänapäevase KHN-i kokkuvõtteks: kohtutöötajad vajavad kiiret vaktsineerimist, kohtud vajavad elektroonikaseadmeid ning paremat tehnilist tuge. Tuleb lahendada, võimalik, et ka seaduse tasandil paralleelselt digi- ja pabertoimiku pidamise vajadus. Halduskohtutel läheb üldiselt hästi, kuid Harju Maakohusse kuhjuvad asjad ning kohtutesse on tulemas uute asjade tulv. Harju Maakohtu esimees võiks vajadusel kasvõi koroonakriisis katsetada asjade ümberjagamise võimalust. Inimesed on olukorrast väsinud ning neil võivad tekkida vaimsed probleemid.

L. Loide: Tahaksin rõhutada, et ainult Harju Maakohtusse ei kuhju asjad.

T. Talviste: Ei saa jätta mainimata, et üldine koormus on viimase kahe aastaga oluliselt kasvanud.

V. Lapimaa: Võimalik on kasutada kehtivast seaduses sätestatud võimalust – maakohtu kohtunik vahetab ajutiselt kohtu koosseisu, et abistada suurema koormusega teist maakohut.

V. Kõve: Kui üldine koormus ka kasvab, siis see ei ole lahenduseks. Tundub, et Harju Maakohus vajab lisaressurssi.

K. Kruusvee: Uued, karmimad piirangud ei ole Tallinna Halduskohtu töökorraldust oluliselt mõjutanud. Õigusemõistmine jätkub ning kodutöö on soositud. Kohtumaja avalikes ruumides kantakse maske ning istungid püüame teha maksimaalselt videos. Vajadusel saame korraldada ka saaliistungi või hübriidistungi. Jõudlus tundub olevat natuke negatiivne, samas ei ole menetluste keskmine aeg hetkeseisuga kasvanud, võrreldes eelmise aastaga. Hetkel keegi teadaolevalt nakatunud ega isolatsioonis ei ole.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

3. Kohtumenetluse avalikkus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Marilin Reintamm

M. Reintamm: Kriminaalmenetluse seadustiku muutmiseks on eelnõusse valikud tehtud. Justiitsministeeriumi siseselt puudub veel ühtne seisukoht veebis jõustumata kohtulahendite avalikustamise osas, kas avalikustada ainult resolutsioon ja pärast jõustunud lahend või koheselt avalikustada jõustumata kohtulahendi terviktekst. Ministeeriumi siseselt oleme ühisel seisukohal, et jõustumata kohtulahend on avalik ning päringu alusel võib lahendi välja anda. Tsiviilkohtumenetluse ja halduskohtumenetluse seadustiku muutmise eelnõu valikute osas on läbirääkimised käimas. Eelnõu valmib mai lõpuks.

M. Agarmaa: Vajadus on halduskohtumenetluses sotsiaalvaldkonna kohtulahendite avalikustamise järele ka kinniseks kuulutatud menetlustes, kuna inimesed ei saa reaalselt tutvuda kohtupraktikaga ning otsustada kaebamise perspektiivi. Kohtunikud peaksid rohkem kaalutlema otsuse tegemisel, kas otsust oleks võimalik mingis osas avalikustada, et õigusnormi tõlgendamise küsimused ja kohtu õiguslikud põhjendused oleksid nähtavad.

V. Lapimaa: Nõustun.

M. Raintamm: Statistika näitab, et aastatega on lahendite avalikustamine paranenud. HKMS-i järgi on kohtul õigus kinniste menetluste lahendeid mitte avalikustada.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

4. Ülevaade 2020. aastal kohtu tegevuse või tegevusetusega tekitatud kahju hüvitamise kohtuasjadest ja Euroopa Inimõiguste Kohtusse Eesti Vabariigi vastu esitatud individuaalkaebustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus, Eneli Kivi

K. Lippus: Maris Kuurbergi saadetud EIK 2020. a ülevaade kordab kohtute osas 2019. a probleeme, lisaks toob välja üldmenetluse asjades vahi all pika hoidmise. Varasemalt ei ole KHN-i ette EIK-i ülevaateid toonud, kuna kokkuvõtte on varasemalt saadetud veebruaris, sel aastal langes kokkuvõtte VV-s kinnitamine ja KHN istungi toimumine ühte aega. Kas KHN peab oluliseks nende ülevaadetega tutvumist ning edaspidi süsteemselt jälgida ülevaates toodud EIK-i olulisi seisukohti?

V. Kõve: Väline vaade kohtusüsteemile EIK-i poolt on hea. Saame teada, millisena nähakse meie kohtusüsteemi valupunkte kaugemalt ja kõrgemalt. Kokkuvõtete toomine KHN-i ja ülevaate

tutvustamine on hea algatus. Kindlasti võiks seda jätkata. Tuleb jälgida, kas paistab midagi silma, mis peaks terviklikuna murelikuks tegema.

I. Parrest: Ülevaated on vajalikud ning võiks käsitleda ka KHN-is.

T. Pappel: EIK-i kokkuvõtted on väga head, nende koostamisega tuleks jätkata ja käsitleda ka KHN-is.

T. Tavliste: Nõus.

L. Naaber-Kivisoo: EIK-i kokkuvõtteid on kindlasti vaja.

V. Lapimaa: Kokkuvõtted on vajalikud ja Välisministeerium on neid koostanud ka varasematel aastatel ning ülevaateid on võimalik tellida endale meilile. KHN võiks kindlasti arutada neid kaasuseid, mis puudutavad kohtuhaldust – menetlusaeg, kohtukorraldus.

V. Kõve: Peame esmajoones jälgima, kuidas on menetlusosaliste põhiõigused tagatud ning kas menetlusaeg on mõistlik. Jooksvalt võiks EIK-i lahendid ka kiiremini ja süstematiseeritumalt jõuda kohtunikeni. Hetkel ei ole üldse teavitust või on kõik teave kokku kuhjatud.

V. Peep: Riigi Teatajas kohtuteabe all avaldatakse Eestit puudutavate EIK-i lahendite kokkuvõtted.

V. Saarmets: Ülevaadete saatmisega võiks jätkata ning lisada ka infot selle kohta, mida Justiitsministeerium kavatses nendel teemadel ette võtta (nt vangide valimisõigus, vangistusseaduse teemad jne). Ei ole mõistlik ega põhjendatud oodata põhiseaduslikkuse järelevalve asju, mis vahel läbi kukuvad, kuna kaebaja pole olnud sobiv.

K. Lippus: Kõik asekanterid saavad samuti EIK-i lahenditest ülevaated, mis sisaldavad ka ettepanekuid seaduste muutmiseks. Omas valdkonnas tuleb teha vastavad muudatused. Kokkuvõtte on uus ja täna ma ei oska vastata, mida Justiitsministeerium nendes küsimustes teeb ja kas mõned küsimused on juba eelnõudes sees. On arusaadav, et KHN on huvitatud, kas tulenevalt EIK-i lahendites tõstatatud probleemidest koostatakse seaduseelnõusid. Kas iga kohtu esimees peaks oma kohtu asjakohast teavet ise jagama või tuleks kohtunikke teavitada süsteemsemalt?

V. Kõve: Info võiks kohtunikele jõuda tsentraalselt. Riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakond ning koolitusnõukogu võiksid arutada, kas ja kuidas süstematiseeritud ülevaade EIK-i lahenditest võiks kohtunikeni jõuda.

K. Lippus: 2021. a kokkuvõtte esitame samuti KHN-i ja lisame ka, mis on saanud 2020. a kokkuvõttes väljatoodud seadusmuudatuste ettepanekutest.

Lahkus M. Kärner.

E. Kivi: Riigi poolt tekitatud kahju hüvitamise kohtuasjad on eripalgelised ning kahjunõudeid on esitatud erinevatel alustel. Eraldi alusena saaks välja tuua ebamõistliku menetlusaja, millele on eelmisel aastal korduvalt kaebustes viidatud. Hetkel on ka EIK-i menetluses kaebus, milles viidatakse menetluse ebamõistlikule kestusele – kokku umbes 15 aastat haldus- ja kohtumenetlust. EIK-i lahendist selgub täpsemalt, kuidas oleks saanud ennetada kaebuse esitamist ning kas üldse esines rikkumist. Halduskohtusse kohtu tegevuse või tegevusetusega tekitatud kahju hüvitamise kohtuasjadest toon esile mõningad ettepanekud: 1) vaadata üle kinnipidamisasutustele lahendite täitmiseks saatmise praktika ja vajadusel seda ühtlustada; 2) ühtlustada kohustatud isikutele kohtumääruste edastamise praktikat ning kohtumäärus edastada kohustatud isikutele esimesel võimalusel, kui puudub seadusest tulenev alus hilisemaks edastamiseks; 3) varajases menetluse staadiumis hinnata taotluse esitamise eesmärki ja aluseid ning vajadusel jätta taotlus käiguta või rahuldamata, kui taotluse esitamiseks puudub alus; 4) menetluses täpsemalt läbi mõelda, mis infot saab kohus sideettevõtetelt ESS § 114¹ alusel küsida, kuna sideettevõtetal on võimalik ka pärast ühe aasta möödumist esitada mõningaid liitumislepingutest tulenevalt andmeid; 5) lastega seonduvate menetluste lahendamine peaks toimuma võimalikult kiiresti; 6) võimalusel pidada menetlusi virtuaalselt ning hoida menetlusosalisi kursis järgnevate menetlustoimingutega ning ette antud tähtaegadest tuleks ka kinni pidada; 7) võimalusel jälgida, kas kinnistus- ja registriosakond või muu asutus on teinud hagi tagamise taotluse rahuldamise järgselt vajalikud toimingud; 8) kontrollida, et kohtute infosüsteemis nõuete arvestamise ja märkimise järgselt teostatakse ülekande õigustatud isikule; 9) isiku kinnipidamisel ja kinnipidamise pikendamisel tuleks lähtuda Riigikohtu suunistest.

V. Kõve: Eelmise valitsuse jaoks töötas Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakond välja uut riigivastuse seadust ning kohtute vastutuse teema oli üleval. Kohtu vastutuse teema väärrib selgust, kuna kehtiva seaduse järgi ei tohiks kohtute vastu kaebusega kohtusse pöörduda, kuid kohtud siiski lahendavad neid kaebuseid. Kas eelnõuga liigutakse edasi?

H. Lutterus: Eelmine valitsus soovis teemat omavahel kabinetis arutada. Rääkisime uue ministriga üle ning tegime ettepaneku VTK koostamiseks, siis on kõikidel osapooltel võimalik arvamust avaldada. RVastS muutmisega liigutakse edasi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

5. 19.02.2021. a KHN-i 114. istungi protokollki kinnitamine – Riigikohtu esimees Villu Kõve

Protokollile ei ole kellelgi täiendusi ning see kiidetakse heaks.

Otsus: KHN kinnitab 19.02.2021. a KHN-i 114. erakorralise istungi protokollki

Istungi lõpp 19.03.2021. a kell 12.43

/allkirjastatud digitaalselt/

Villu Kõve
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Eneli Kivi
Protokollija